

MÜBADELE VE BALKAN TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI 2007

SAMSUN

MÜBADELE VE BALKAN TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI 2007

ISBN : 978-605-89754-0-8

1. Basım Eylül 2008

Kapak - Baskı - Cilt

EROL OFSET

Matbaacılık - Yayıncılık - Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Pazar Mah. Necati Efendi Sok. No.43/A SAMSUN
Tel.: 0362 431 98 96 - 432 38 18 Fax: 0362 432 41 17

Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği Kültür Yayınları Serisi 1

Hamdi KURUBAŞ

Kale Mah. Orhaniye Geçidi No.6 Kat.1 SAMSUN
Tel: 0362 431 20 83
www.samsunmubadele.org.tr

BİLDİRİ III

BALKANLARDAKİ TÜRK KÜLTÜREL MİRASINA BİR ÖRNEK: MAKEDONYA SULTAN II. MURAT CAMİİ VE KİLİMLERİ

Ahmet AYTAÇ*

GİRİŞ

Türk kültürü zengin bir alt yapıya sahiptir. Bu zenginlik tarihi bir geçmişe dayanır. Sürekli yeni yerleşim yerlerine ulaşan hareketli Türk milleti, bu hareketlilik sayesinde kültürlerini de devamlı ve dinamik kılmışlardır. Gittikleri her yere, geleneklerinde var olan kültürel değerlerini de götürmüştür. Karşılaşılan farklı kültürleri de ret etmeyip, kendi birikimleri ile harmanlamışlardır. Orta Asya'yı takiple Büyük Selçuklu Devleti İran'da hala ayakta durmaya devam eden eserler bırakmıştır. Anadolu Selçukluları sonrasında, Osmanlı'dan günümüze Anadolu'da, Balkanlarda, fetih edilen her yerde ananevi kültürün özünü bozmadan yeni eserler üretmişlerdir. Makedonya, Kosova vd.lerini içine alan Balkanlarda da, günümüzde hala ayakta kalan pek çok mimari eserle beraber çok çeşitli el sanatı ürünleri ortaya koymuşlardır.

Sadece Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetindeki yaklaşık 500 senelik süreçte köprü, camii, medrese olmak üzere toplam 15 bin 787 adet mimari yapı inşa edilmiştir (http://64.233.169.104/search?q=cache:umM0HdNX9cJ:groups.yahoo.com/group/balgoc/message/22582+balkanlarda+osmanl%C4%B1+eserleri&hl=tr&ct=clnk&cd=5&gl=tr).

Bu eserlere örnek olarak, 1455 yılında Osmanlı topraklarına katılan Prizren'de kaynaklara göre günümüzde 20 kadarı ayakta olan, 42 adet Osmanlı Camii'nin olduğunu belirtmek yeterlidir (Recepoğlu.2001,212-213). 1521 de Osmanlı topraklarına katılan Belgrad'da ise kaynaklara göre geçmişte 123 adet camii vardır (Recepoğlu.2004,71). Üsküp'te de bir zamanlar 135 adet civarında camii olduğu bilinmektedir. Sultan II. Murat Camii'de bunlardan birisidir. Bu mimari eserler ise doğal olarak el dokuması halı ve kilimlerle donatılmıştı.

Osmanlı'nın Balkanlara açılmasıyla beraber, Aydın, Manisa, Konya, Karaman, vd. şehirlerinden göç yaşanmıştır. Böylece Balkanlarda dilde, fikirde, inançta ve kültürde birlik sağlanmaya çalışılmıştır. 14-15 Yüzyıllarda Balkanlarda hakimiyet kuran Türkler içlerinde kilimlerinde yer aldığı pek çok maddi kültür ögesini bölgenin hizmetine sunmuşlardır. Özellikle tarih içerisinde gelişen dokuma sanatı kendini, halı, kilim, cicim, sumak, çarpana, mekikli dokumalar gibi ürünlerde ortaya koyar (Aytaç.2003,1). Bu ürünlerin bir dönem Avrupalı ressamların tablolarına bile konu olacak kadar tüm dünyada önemsendiği de bilinmektedir (Aytaç; Aksoy.2006,2).

Osmanlı'nın bölgeye gelmesinden evvel sadece yöresel biçimde peşkir, kumaş dokunan Makedonya'da, Osmanlı ile birlikte şehirlerde kilim üretimi yaygınlaşmıştır. Köylerde 19 yüz yıl sonuna doğru dokuma yaygınlaşmış, ancak desensiz düz dokumalar üretilmiştir. Günümüzde Veles köylerinde ve Tetova'da birkaç işleyen tezgah kalmıştır.

Anadolu'da olduğu gibi Balkanlar'da da halı-kilim dokumanın yakın geçmişe kadar yaygın olarak yapıldığı ve bazı bölgelerde hâlen yapılmakta olduğu bilinmektedir. 19. yüzyılda Gördes ve İran halı kopyalarının yanında düz dokuma (tapestry) kilim tekniği çok yaygınlaşmıştır. Bu dönemde Bulgaristan şehir adlarıyla Berekoviça, Chiprovtsy, Gabrova, Kotel, Samakov, Pirot (Şarköy), Slliven, Şumen, Teteven, Zaribrod, Dobruja, Panagiurishte, halı-kilim merkezleri olarak ün yapmıştır. 14. 15. ve 16. yüzyıllarda Balkanlar'da Anadolu'dan göçen Osmanlı Türklerinin kurduğu yerleşim

* Uzm., Selçuk Üniversitesi, Selçuklu Arş. Mrk., KONYA. aaytac@selcuk.edu.tr

merkezlerinde tarım ve hayvancılığın yanında çeşitli zanaatlar da gelişmiştir(SOYSALDI.http://209.85.129.104/search?q=cache:EPKv1k42qagJ:www.eyturkgencligi.com/detay.asp%3Fhid%3D1829+YANBOL+K%C4%B0L%C4%B0M+SOYSALDI&hl=tr&ct=clnk&cd=1&gl=tr). Türk dokuma kültürü ile Balkanlar'daki halkların etnografyası arasında inkar edilemeyecek bir benzerlik ve etkileşim söz konusudur. Bu benzerliğin sebebini Orta Asya kültür tarihinde aramak gerekir.

Kilim dokumacılığı, insanoğlunun en erken çağlardan başlayarak üretimi gerçekleştirdiği işlerden biridir. Aynı zamanda Türk el sanatlarının içerisinde köklü bir geçmişe sahip alanlardan biridir kilim. Türklerin tarihini, kültürel yapısını, inançlarını, sevdalarını, düşüncelerini, renginden ipliğine, motifine, tekniğine kadar yansıttıkları el dokumaları içerisinde en önemlilerindendir (Aytaç.2000,122). Dokuma tekniği olarak atkı yüzlü yaygı dokumalar olarak da tanımlayabileceğimiz kilimde çözgü üzerine desen ipliklerinin tatbik edilmesiyle oluşturulur.

Kilimlerdeki yanışlar, adeta sembolizmin ve mitolojinin ifadesidir. Fonksiyonel kullanım amacıyla üretilmiş bir emtia olmaktan ziyade, derin bir anlamın göstergeleridir. Dokuyucu kendi sınırlarının ötesinde bir iletişim kurmanın yollarını bulmuştur. Böylece renk ve yanışlar üçüncü bir boyut kazanmış, kilimlerin dokuma dili işinin ehli gözlerle çok şeyler anlatmaya başlamıştır. Ancak, bu sembol dili günümüz ticari ve taklit dokumalarında yoktur. Sembol dili genelde ilk çıkış noktasında görülür. Orta Asya kökenli Türk kilimleri arasında görülen şematik benzerlik, bunları dokuyanların tek bir ilk örneğe bağlılıkları ile açıklanabilir ki bu da kültürel geleneklere olan bağlılığın ve bu gelenekleri sürdürme çabasının bir göstergesidir.

1.SULTAN MURAT CAMİİ

Sultan II. Murat, Arnavutluk seferi esnasında Vardar nehri üzerindeki Taşköprü ile camii ve imaret gibi faydalı müesseseler yaptırmıştır. İkinci Kosova Savaşı (1448) nedeniyle Sultan II. Murat Üsküp'te bulunduğu sırada, kalenin bazı yerlerini tamir etmesinden dolayı kapı üstündeki kitabede "*Murat bin Mehmet Han, sene hamsin ve seman mie*" (hicri 850) cümlesi yazılır. Üsküp, 1392'den Sırbistan (1459'da) ve Bosna (1463'te) Osmanlılar eline geçmesine kadar ki devrede, buradan Bosna'ya kadar uzanan Türk bölgelerini idare eden uç beylerinin başşehri idi. Daha sonra XV. asrın ortalarında da Üsküp Sancağı, bölgenin idari merkezi olmuştur (http://aysel.serhat.sitemynet.com/KOSOVA/id8.htm).

Sultan II. Murat Camii'nin (1451) (Fotograf No:1-2), hemen girişinde merdivenlerin yanında, Kanuni Sultan Süleyman'ın İstanbul'dan sonra Üsküp'e yaptırdığı (1566) 50 metrelik saat kulesi yer alır (Fotograf No:3).

Sultan II. Murat Camii'nin doğu duvarına bitişik durumda da Dağıstanlı Ali Paşa'nın türbesi yer alır (Fotograf No:4). Türbede sadece hanımına ve kızına ait iki sanduka yer alır. Ancak Ali Paşa'nın da burada meftun olduğu tahmin edilmektedir. Ali Paşa 1780 yılında Sivas Valisi iken vefat etmiştir. O yüzden türbenin 1774-1780 yılları arasında yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir (Süreyya.1630).

Cami içerisi de, tamamıyla Osmanlı anlayışına uygun olarak dekore edilmiştir. 120 Yıllık olduğu söylenen saat, 150 yıllık geçmişi olan tuğralar, üzerinde fetih suresinin yazılı olduğu 200 yıllık levhalarla dekorasyon tamamlanmıştır (Fotograf No:5,6,7).

2.SULTAN MURAT CAMİİ'NDE BULUNAN KİLİMLER

Camii içerisi tamamıyla el dokuması halı ve kilimlerle kaplıdır. Otuz adet civarında büyük ebatlı el dokuması halı ve çok sayıda kilim vardır. Genel yer yaygısı olarak halılar kullanılmış, kalan

boşluklar ise kilim ile kapatılmıştır. Çalışmanın makale ile sınırlı olmasından dolayı camide yer alan tüm kilimlere yer verilmemiştir.

Bir maddi kültür unsurunun, üretim yeri olarak, illaki bulunduğu yöreye ait olacağı şeklinde bir anlayış yoktur. Fakat bulunan maddi kültür öğesinin taşıdığı özellikler, daha çok hangi sosyal çevrede imal edilmiş olabileceğinin ve o yörede neyi ifade ettiğinin, ne amaçla kullanıldığının anlaşılmasına yardımcı olur. Dolayısıyla Sultan II. Murat Camii'nde bulunan kilimlerin tamamının Üsküp ve civarı üretimi olduğunu iddia etmek yanlış olur. Bir yerde tespit edilen dokumaların farklı bölgelerden gelen devşirme ürünler olabileceğini de göz ardı etmemek gerekir. Ancak, Makedonya'da Türk kilimi ilk önce şehir ortamında gelişme göstermiştir. Çalışmanın makale ile sınırlı olmasından dolayı camide yer alan tüm kilimlere yer verilmemiştir.

2.1.Kilimlerin Teknik Özellikleri

Camide yer alan kilimlerinin genellikle çözgüleri çift katlı boyasız yünden, atkıları ise yine yündür. Ancak bölgede son 50-60 yıldır yapılan üretimlerde pamuk çözgünü kullanıldığı da tespit edilmiştir. Makedonya'da kilim dokumacılığı mekikli dokuma tezgahlarında yapılmıştır. Desen kısımları el ile işlendikten sonra kalan düz kısımlar mekikle atılarak tefe ile sıkıştırılarak üretilmiştir. Birinci dünya savaşından sonra kısmen dik tezgah kullanılmıştır. Ebat olarak ise geniş bir yelpazede üretim yapılmıştır. Kimi kilimlerin iki yada üç ayrı parça olarak (şaklı) dokunup daha sonra birleştirildiği de tespit edilmiştir.

Makedonya'da yatak üstü örtüsü amacıyla iki şaklı olarak ve bir şakı yaklaşık 60 cm. civarında olanlara "*kilim (ihram)*", köylerde eskiden gelin almaya giderken at üstüne örtmek amacıyla üretilenlere "*battaniye (seccâde)*", oldukça büyük ebatlı dokunanlara "*sofra kilimi*", raport desenli olanlara "*dolap kilimi*", zig zag desenli olanlara ise "*perle*" denilmektedir. Desen olarak Şarköy etkileşimi oldukça fazladır. Camide bulunan kilimler ekseriyetle Müslüman Makedon ve Türk ahali tarafından dokunmuştur.

2.2.Kilimlerin Desen Özellikleri

Desen karakteri olarak Şarköy üslubu ağırlıklıdır. Türkiye'de *eli belinde* olarak bilinen "*karakaçki*" motifi bölgede en çok uygulanan figürlerindendir. Nesneli bezeme konusunda "*ayna, ibrik, testi, saksı, kandillik-sahan, kantar, vazo, tarak, çengel*" karakteristik motifler olarak bilinmektedir. Ayna, mihrap olarak da isimlendirilmektedir (SOYSALDI.http://209.85.129.104/search?q=cache:HkokioigGuIJ:asikveysel.com/Buyuk%2520Turk%2520Ululari/dede%2520korkut.htm+BALKANLARDA+K%C4%B0L%C4%B0M+DOKUMA&hl=tr&ct=clnk&cd=48&gl=tr). *Hayat ağacı, kuş (kuğu, horoz, guguk - tavus kuşu vd.) ve insan (kukla, karakaçi, el-parmak-tarak vd.)* figürleri yaygındır. Sembolik motiflerden *yıldız, küpe, nazarlık, göz* vd. yanışlar da kullanılmıştır.

Bunların dışında, farklı bir desen şemasına sahip olan ve Osmanlı Saray üretimlerinin en belirgin özelliği olarak motiflerin doğal haline en yakın formda dokumaya aktarıldığı kilimlerin desen şemasına benzeyen dokumalarda camide yer alır. Bunlar Osmanlı Saray kilimlerinin adeta bir uzantısı olan, Erzurum'un Şenkaya ilçesine bağlı Gaziler (Bardız), ile Moldova-Komrat ve Romanya kilimlerinin desen/motiflerini andıran üretimlerdir. Heriz üslubu olarak da tanımlanan oldukça iri çiçek ve yaprakların oluşturduğu kompozisyonlardan ibarettir. Kumaşa iğne ile desen işleme olarak tanımlayabileceğimiz ve Kanaviçe denilen el işinde yapılan desenleri andırır. Genellikle 4 köşesi bordür ile çevrilidir. Erzurum Bardız'ın dışında benzer kompozisyonlara Anadolu'nun Afyon-Başmakçı, Isparta kirkitli dokumalarında ve Konya-Karapınar atmalı dokumalarında rastlanır.

Bu desen anlayışı, XVI yüzyılda başlayıp, XVII. yüzyılda en parlak devrine ulaşan natüralist bir üslubun hakim olduğu saray sanatının etkisidir(Yetkin.1981,375).

Ayrıca Kosova/Prizren'de çergi, Anadolu'da kimi yörelerde ise "*zızılı*" adı verilen dokumaların benzerleri de camide yer alır. Anadolu'da Ilgın-Çiğil, Van, Karakeçili-Şegani, Konya/Yunak-Turgut ve daha pek çok yörede de benzerleri görülür. Makedonya geleneksel kilimciliği genelde düz, dikey yada çapraz çizgilerden ibarettir. Karışık desenler daha çok şehir kültürü içerisinde üretilmiş dokumalardır.

3.ÖRNEKLER

3.1.Birinci Örnek

ÖRNEK NO :1
FOTOĞRAF NO :8
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20. Yüzyıl başlangıcı
CİNSİ :Perle kilim
EBATLARI :115x170 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal
KOMPOZİSYON :Yatım bordürleri olmamakla beraber, dikim istikamette dışta kırmızı zeminli dikim bordürde çengel yanışları sıralanır. İçteki mavi renkli dikim bordürde ise kurtağzı yanışları yer alır. Kırmızı renkli orta kompozisyon alanında ortada dikim istikamette mor renkli bıçkır vardır. Bıçkır yanışının iki yanında kalan bölümlerde ise açık mavi renkli bant şeklinde zig zag devam etmektedir. Boşluklarda ise muhtelif renklerde göz yanışları yer alır.

3.2.İkinci Örnek

ÖRNEK NO :2
FOTOĞRAF NO :9
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20. Yüzyıl başlangıcı
CİNSİ :Dolap kilimi
EBATLARI :110x210 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal ve doğal boya karışık
KOMPOZİSYON :Beyaz renkli bordürde farklı renklerde bukağı yanışları sıralanır. Kırmızı renkli orta kompozisyon alanında ise raport halde ejder figürleri yer alır.

3.3.Üçüncü Örnek

ÖRNEK NO :3
FOTOĞRAF NO :10
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya

İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20 Yüz yıl başlangıcı
CİNSİ :Dolap kilimi
EBATLARI :40x90 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal ve doğal boya karışık
KULLANILAN TEKNİK :İlikli kilim tekniği
KOMPOZİSYON :Beyaz renkli bordürde el-parmak-tarak yanışları yer alır. Kırmızı renkli orta kompozisyon alanında ise dört adet üst üste kuş figürleri vardır.

3.4.Dördüncü Örnek

ÖRNEK NO :4
FOTOĞRAF NO :11
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20. Yüz yıl başlangıcı
CİNSİ :İhram kilimi
EBATLARI :160x340 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal ve doğal boya karışık
KOMPOZİSYON :Dikim istikamette bıçkır yanışları ile bölünmüş olan kırmızı renkli orta kompozisyon alanında bıçkıra bağlantılı olarak kurtağzı ve göz yanışları yer alr. İçteki mor ve dıştaki açık yeşil bordürde de aynı şekilde kurtağzı ve göz yanışları dizilir. Kırmızı renkli en dıştaki bordürde ise kuş figürleri raport halde yer alır.

3.5.Beşinci Örnek

ÖRNEK NO :5
FOTOĞRAF NO :12
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20 Yüz yıl başlangıcı
CİNSİ :Dolap kilimi
EBATLARI :200x305 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal ve doğal boya karışık
KOMPOZİSYON :Kilim beş ayrı parçanın bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bordürde kurtağzı yanışları sıralanır. Kırmızı renkli orta kompozisyon alanında ise kuş figürleri yanışları yer alır.

3.6.Altıncı Örnek

ÖRNEK NO :6
FOTOĞRAF NO :13
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :19. Yüz yıl sonu
CİNSİ :Perle kilimi
EBATLARI 125X310 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Doğal boya
KOMPOZİSYON :İki ayrı parçanın birleştirilmesiyle oluşan kilimde, su yolu şeklinde, beyaz, kırmızı, bordo, siyah renkli geniş zig zaglar dikim istikamette tüm zemini kaplar.

3.7.Yedinci Örnek

ÖRNEK NO :7
FOTOĞRAF NO :14
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :19. Yüz yıl sonu
CİNSİ :Kilim
EBATLARI :160x310 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Doğal boya
KOMPOZİSYON :Üç parçanın birleştirilmesiyle oluşturulan kilimde kırmızı, koyu sarı ve siyah enine şeritler sıralanmaktadır.

3.8.Sekizinci Örnek

ÖRNEK NO :8
FOTOĞRAF NO :15
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20. Yüz yıl başlangıcı
CİNSİ :Kilim
EBATLARI :130x190 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal boya
KOMPOZİSYON :Siyah renkli bordürde doğal haline yakın biçimde geometrik halde bitkisel çiçek demetleri raport olarak yer alır. Kırmızı renkli orta kompozisyon alanında da doğal haline yakın şekilde geometrik halde çiçek demetleri üst üste sıralanır.

Erzurum Vilayet Salnamesi'nde de geçen Bardız kilimlerini andıran şema dikkat çekicidir.

3.9.Dokuzuncu Örnek

ÖRNEK NO :9
FOTOĞRAF NO :16
İLGİLİ KOLEKSİYON :Sultan II. Murat Camii Üsküp / Makedonya
İNCELEME TARİHİ :18 Ekim 2006
TARİHLENDİRME :20. Yüz yıl başlangıcı
CİNSİ :Kilim
EBATLARI :145X320 cm.
KULLANILAN MALZEME :
ÇÖZGÜ :Yün
DESEN İPLİĞİ :Yün
BOYA ÖZELLİĞİ :Kimyasal
KOMPOZİSYON :Siyah renkli dış ve açık pembe renkli iç bordürde doğal haline yakın şekilde geometrik halde bitkisel yanışlardan bir düzenleme görülür. Kırmızı renkli orta kompozisyon alanı merkezinde ise doğal haline yakın biçimde geometrik halde iri bir gül ve tomurcuk, yaprak demeti vardır. ¼ Köşe göbek düzenlemesi şeklinde iki köşe göbek kesitini birleştirmiş halde bordo renkli bölüm yer alır. Bu kısımda da doğal haline yakın biçimde geometrik halde bitkisel bir düzenleme vardır.

SONUÇ

Türk Milleti'nin Orta Asya'dan Anadolu'ya hatta Balkanlara uzanan oldukça zengin, köklü ve kültürel anlamda da oldukça önemli olan eserlerinin en başında ise Türk kültürünün de ayrılmaz bir parçası olan halı, kilim gibi dokuma ürünler gelir. Bu ürünler fonksiyonel kullanım amacına uygun üretildikleri gibi, ilk çıkış noktalarında gizemli bir dili de ifade ederler. Orta Asya kökenli Türk kilimleri arasında görülen şematik benzerlik, bunları dokuyanların tek bir ilk örneğe bağlılıkları ile açıklanabilir ki bu da kültürel geleneklere olan bağlılığın ve bu gelenekleri sürdürme çabasının bir göstergesidir.

Anadolu'da Balkanların; Balkanlarda da Anadolu'nun izlerini, kıyafetlerde, dilde, geleneklerde, halı, kilim gibi dokumalarda vd. el sanatlarında görmek mümkündür. Makedonya'da kilim üretimi tekniğin dışında kullanım amacı ve desen bakımından Türk dokuma kültürü ile bire bir bağlantılıdır. Türk kilim kültürü ile gelişen Makedonya kilimciliği Orta Asya uzantılı geleneksel Türk kilim desen anlayışının adeta batıdaki uç noktası konumundadır.

Dünya üzerindeki mevcut Türk toplumları, günümüzde yeni bir oluşum öncesi sıkıntıları derinden hissetmektedir. Özgürlüklerini elde ederek sürekli gelişen çağda Türk dünyasının, özellikle kültürel açıdan birbirlerini iyi tanımaları ve ortak, tarih ve kültür şuurunu geliştirmesi gerekmektedir. Üsküp Sultan II. Murat Camii'de bu tip el dokuması halı ve kilimlerle kaplıdır. Bu kilimlerin taşıdıkları desen zarafeti, onları dokuyanların geleneksel bir kompozisyona kattığı, her biri kendine özgü muhteşem üretim örnekleridir. Bu kilimlerde ifadesini bulan sembolik lisan, geçmiş zamanlarda hayat sürmüş insanların gelenekleri ve bu ölümsüz dokumaların doğduğu kültür hakkında bilgi sahibi olmaya yöneltmektedir

Geleneksel kültür ürünleri olan bu eserlerin gelecek kuşaklara daha sağlıklı aktarılması için çalışmalar yapılması kaçınılmazdır. Özellikle Sultan II. Murat Camii'nde bulunan kilimler, restorasyon ve konservasyon işlemlerine tabii tutularak muhafaza edilmelidirler.

KAYNAKÇA

AYTAÇ, Ahmet, "Ilgın-Çiğil Kilimleri", **S.Ü.M.E.F. III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri**, Konya, 2000, s. 122-130.

AYTAÇ, Ahmet, **Hotamış Türkmen Kilimleri**, Konya, 2003.

AYTAÇ, Ahmet; AKSOY, Aslı, **Yabancı Ressamların Tablolarında Tasvirlenen Türk Halıları**, Konya, 2006.

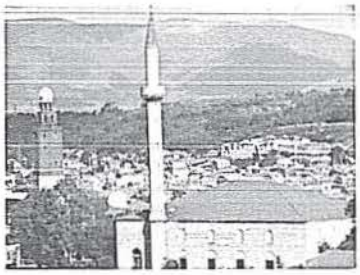
RECEPOĞLU, Altay, Suroy, **Kosova'da Türk Kültürü**,T.C.Kültür B.lığı Yayın No:2749, Ankara, 2001, s.212-213.

RECEPOĞLU, Altay, Suroy, **Belgrad Camileri**, 2004, Kosova, s.71.

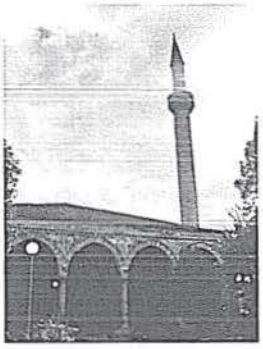
SÜREYYA, M., **Sicil-i Osmani**, C.3, İstanbul, s.1630.

http://aysel.serhat.sitemynet.com/KOSOVA/id8.htm

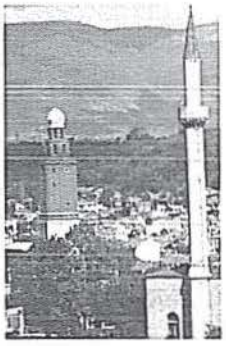
http://64.233.169.104/search?q=cache:umM0HdNX9cJ:groups.yahoo.com/group/balgoc/message/22582+balkanlarda+osmanl%C4%B1+eserleri&hl=tr&ct=clnk&cd=5&gl=tr

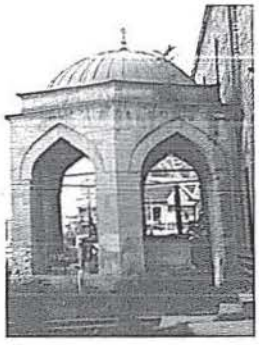
1

2

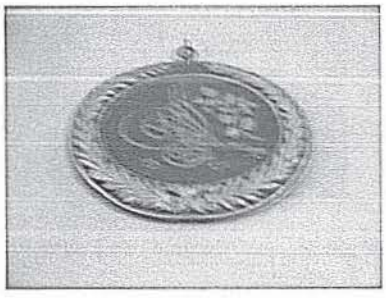
3

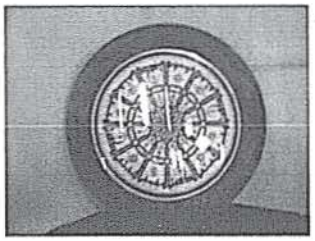
4

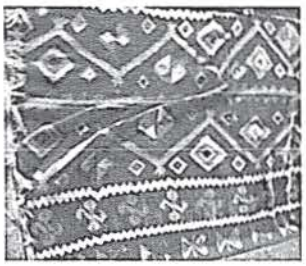
5

6

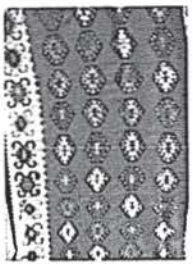
7

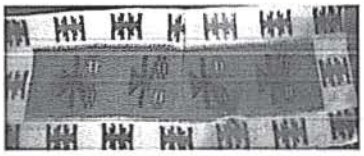
8

9

10

11

12

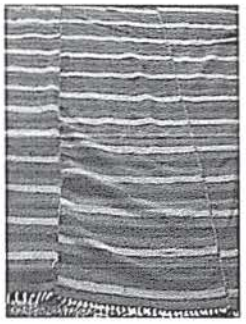
13

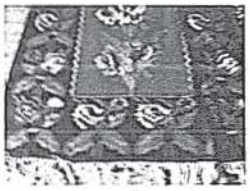
14

14

15

16

17